ZACHĘTA

***Susan Hiller. Zgubione, znalezione* – ikona brytyjskiego konceptualizmu w Warszawie**

Pierwsza w Polsce instytucjonalna wystawa przekrojowa Susan Hiller (1940-2019), jednej z najbardziej wpływowych twórczyń swojego pokolenia, otworzy się 30 października w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki. Ekspozycja przybliży twórczość artystki, w której pozornie nieistotne przedmioty, zapomniane historie i wymykające się racjonalnym wyjaśnieniom zjawiska stają się punktem wyjścia do refleksji nad kulturą, pamięcią i sposobami poznawania świata.

Wernisaż wystawy otwarty dla publiczności: 29 października, godz. 19.00

> *Pocztówki i sny, seanse spirytystyczne i systemy klasyfikacji, ludzka aura i pudełko skamieniałości z pustyni, pismo automatyczne i tapety do sypialni, stany transowe i fragmenty hollywoodzkich filmów, kolekcje rzeczy nieuchwytnych, takich jak cienie, i przedmiotów namacalnych, jak plastikowe figurki zwierząt — wszystko to artefakty, z którymi pracowałam.*
>
> Susan Hiller

Hiller – urodzona w Stanach Zjednoczonych brytyjska artystka – przez ponad pięć dekad interesowała się tym, co pozostaje na obrzeżach codziennego doświadczenia – zapomnianymi obrazami i historiami, zjawiskami paranormalnymi, językami, wierzeniami i śladami zbiorowej pamięci. Kolekcjonowanie artefaktów kultury – charakterystyczne dla jej praktyki artystycznej – pozwalało Hiller dostrzegać nieoczekiwane związki między pozornie niepasującymi do siebie elementami i umieszczać je w nowych kontekstach. Z tej fascynacji wyrosła bardzo różnorodna twórczość Hiller, obejmująca fotografię, malarstwo, literaturę, film, dźwięk i instalację.

instytucja finansowana przez
institution financed by
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zachętę wspiera
Zachęta is supported by
TOWARZYSTWO ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH

mecenas Zachęty
patron of the gallery
ORLEN

ZACHĘTA

Łącząc konceptualną precyzję z zainteresowaniem tym, co nieoczywiste, Hiller wywarła wpływ na kolejne pokolenia twórców i twórczyń. Międzynarodowe znaczenie jej dorobku potwierdzają wystawy w ważnych instytucjach sztuki współczesnej, między innymi w Tate Britain w Londynie, Moderna Museet w Sztokholmie i Castello di Rivoli we Włoszech, a także udział artystki w documenta 13 i documenta 14 oraz Manifesta 11. Prace Hiller znajdują się w licznych międzynarodowych kolekcjach, zarówno publicznych, jak i prywatnych, m.in. Centre Pompidou w Paryżu, Museum of Modern Art w Nowym Jorku, National Gallery of Art w Waszyngtonie, Tate Collection w Londynie, czy Centro de Arte Contemporanea Inhotim w Brumadinho w Brazylii.

Archeologia podświadomości kulturowej

Hiller porzuciła antropologię, aby zająć się sztuką. Zamiast badać inne kultury z pozycji rzekomo obiektywnej obserwatorki, postanowiła przyglądać się własnej. Zafascynowana językiem i artefaktami, wypracowała praktykę gromadzenia materiałów, które zazwyczaj się pomija, marginalizuje lub o nich zapomina; pozyskiwała je ze sklepów z upominkami, stanowisk archeologicznych, tabloidów, kina popularnego, archiwów muzealnych, a pod koniec kariery także z Internetu. Traktowała je jak świadectwa kulturowych założeń, sprzeczności i konfliktów. Zestawiała w serie, listy i siatki, by wydobywać nieoczywiste związki, odsłaniać ukryte znaczenia i kwestionować utrwalone wyobrażenia o „ja" i „rzeczywistości". Prace Hiller prowadzą do – jak ujmowała to sama artystka – „objawienia tego, o czym nie wiemy, że wiemy". W ten sposób rozwijała własną metodę artystyczną, określaną jako „archeologia podświadomości kulturowej".

Zgubione, znalezione

Wystawa w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki jest przekrojowym przeglądem pięciu dekad twórczości Susan Hiller: od wczesnych, konceptualnych poszukiwań z lat 70. po instalacje audiowizualne z ostatniej dekady jej życia. Zestawione razem prace świadczą o różnorodności jej dokonań i zapewniają zróżnicowane doświadczenia odbioru: od głęboko medytacyjnych po ekstatyczne.
„Zanurzenie się w artystycznych poszukiwaniach Hiller pozwala odkrywać światy wewnętrzne, zewnętrzne i wykraczające poza to, co znane. A jej niepowtarzalne «metodyczno-metodologiczne podejście» podważa utarte wyobrażenia o tym, czym może być sztuka czy materia artystyczna, i zachęca, by przyjrzeć się sobie i otaczającemu nas światu z odnowioną ciekawością, wyobraźnią i krytycznym namysłem" – opowiada Andrew Price, kurator wystawy.

Wystawa zaczyna się od konceptualnych poszukiwań przewijających się przez całą twórczość artystki, skupionych wokół brytyjskich pocztówek z serii *Rough Seas (Niespokojne morza)*, wykonywanych przez anonimowe pracownice (od *Addenda to Dedicated to the Unknown Artists (Pamięci nieznanych artystów – addenda)*, 1976, aż po *On the Edge* (*Na krawędzi)*, 2015). Hiller interesowały popularne obrazy i znaczenia, które można z nich wyczytać: zarówno te świadomie nadawane, jak i ujawniające się dopiero w zestawieniu pozornie podobnych przedstawień. W pocztówkach dostrzegała również ślady twórczości osób, których praca często pozostawała poza oficjalną historią sztuki.

instytucja finansowana przez
institution financed by
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zachętę wspiera
Zachęta is supported by
TOWARZYSTWO ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH

mecenas Zachęty
patron of the gallery
ORLEN

ZACHĘTA

Kolejne prezentowane dzieło to *Wild Talents (Dzikie talenty)* – wielokanałowe wideo zrealizowane na zamówienie warszawskiej Galerii Foksal w 1997 roku. W serii wideoklipów artystka przygląda się naszej niezmiennej fascynacji zjawiskami nadprzyrodzonymi oraz postrzeganej jako destrukcyjna sile młodości.

Jednym z ważnych wątków wystawy jest znikanie – ludzi, języków, historii i śladów obecności. *The J. Street Project (Index) (Projekt Ulica J. – indeks)* to monumentalna instalacja wykonana z fotografii dokumentujących wszystkie tablice drogowe w Niemczech, na których widnieje przedrostek „Juden". Z kolei praca *Lost and Found (Zgubione, znalezione)* z 2016 roku to jednokanałowy montaż audiowizualny złożony z nagrań pozyskanych z archiwów lingwistycznych i antropologicznych, w których ludzie mówią, śpiewają i snują opowieści w językach wymarłych, zagrożonych wyginięciem i zrekonstruowanych. Od tej pracy pochodzi także tytuł wystawy, który – jak mówi Andrew Price – „odzwierciedla napięcia obecne w wielu kluczowych dziełach Susan Hiller, w których powracają właśnie tematy nieobecności i obecności, pamięci i zapomnienia, utraty i odzyskiwania".

Ekspozycję zamyka interaktywna instalacja z 2012 roku – *Die gedanken sind frei (Myśli są wolne)*. Składa się na nią 100 popularnych piosenek, zgromadzonych w ciągu jednego roku i zaczerpniętych z różnych kultur, ruchów i epok, koncentrujących się wokół fundamentalnych kwestii takich jak sprawiedliwość, opór, wysiedlenia i wolność. „Praca ta szczególnie mocno wybrzmiewa dziś w obliczu trwających konfliktów i niepokojów na świecie, przypominając o uniwersalnych ludzkich doświadczeniach, które nas łączą" – podkreśla Price.

Pięć prezentowanych na wystawie realizacji – od kontemplacyjnych po intensywne i angażujące zmysły – pokazuje, jak wiele można odkryć w pozornie zwyczajnych przedmiotach, obrazach, dźwiękach i opowieściach. Hiller wydobywa z nich znaczenia pomijane w dominujących narracjach kulturowych, zachęcając do ponownego spojrzenia na to, co uznajemy za znane.

Wystawę w Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki można będzie oglądać do 31 stycznia 2027.

Nota biograficzna artystki

Susan Hiller (1940–2019) była artystką urodzoną w Stanach Zjednoczonych, działającą głównie w Wielkiej Brytanii. W 1961 roku ukończyła Smith College, a następnie uzyskała doktorat z antropologii na Tulane University w Nowym Orleanie. Od połowy lat 60. XX wieku mieszkała i pracowała przede wszystkim w Londynie. Przez ponad pięć dekad tworzyła prace wykorzystujące fotografię, film, dźwięk, malarstwo i instalację. W swojej praktyce łączyła zainteresowanie artefaktami kultury z refleksją nad pamięcią, językiem, nieświadomością i zjawiskami paranormalnymi. Jej prace prezentowano w licznych instytucjach na świecie, między innymi w Tate Britain w Londynie, Museum of Modern Art w Nowym Jorku i Centre Pompidou w Paryżu. Brała udział w wystawach Documenta 13 i Documenta 14 oraz Manifesta 11. Jej realizacje znajdują się w wielu międzynarodowych kolekcjach publicznych i prywatnych.

instytucja finansowana przez
institution financed by
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zachętę wspiera
Zachęta is supported by
TOWARZYSTWO ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH

mecenas Zachęty
patron of the gallery
ORLEN

ZACHĘTA

Susan Hiller, 2026, fot. Nanda Lanfranco

Nota biograficzna kuratora

Andrew Price jest niezależnym kuratorem działającym w Londynie. W ostatnich latach życia Susan Hiller pracował jako asystent w jej pracowni. Później, jako menedżer ds. artystów w Lisson Gallery, współpracował z Gabrielem Coxheadem przy przygotowaniu pierwszej pośmiertnej wystawy przekrojowej poświęconej artystce. Wystawa *Dedicated to the Unknown* wraz z towarzyszącą publikacją została zaprezentowana po raz pierwszy w Museo Helga de Alvear w Hiszpanii w 2024 roku, a następnie w lizbońskiej Culturgest w 2025 roku.

Pełne noty biograficzne dostępne na:
https://zacheta.art.pl/pl/wystawy/susan-hiller-lost-and-found-ikona-brytyjskiego-konceptualizm

Susan Hiller. Zgubione, znalezione
kurator: Andrew Price
30 października 2026 – 31 stycznia 2027
Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki
pl. Małachowskiego 3, 00-916 Warszawa

Godziny otwarcia: wtorek–niedziela, godz. 12.00–20.00; w czwartki wstęp wolny.
Kasa biletowa czynna do godz. 19.30.

Wystawa zorganizowana we współpracy z Estate of Susan Hiller, Lisson Galleryi Muzeum Sztuki w Łodzi.
Partnerem wystawy jest British Council.

instytucja finansowana przez
institution financed by
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zachętę wspiera
Zachęta is supported by
TOWARZYSTWO ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH

mecenas Zachęty
patron of the gallery
ORLEN

ZACHĘTA

Dziewięcioczęściowy cykl Rough Moonlit Nights *z 2015 roku, stanowi mroczną pokusę: pocztówki mają w sobie cały romantyczny niepokój i uwodzicielski urok malarstwa Caspara Davida Friedricha, a ich posępna siła pozostaje niezmieniona mimo masowego charakteru ich produkcji.*

Johanna Fateman, „The New Yorker"

Susan Hiller, *Niespokojne księżycowe noce*, 2015, 9 unikatowych archiwalnych wydruków pigmentowych
© Estate of Susan Hiller; dzięki uprzejmości Lisson Gallery

Susan Hiller, *Niespokojne miejsca*, 2015, 9 unikatowych archiwalnych wydruków pigmentowych
© Estate of Susan Hiller; dzięki uprzejmości Lisson Gallery

instytucja finansowana przez
institution financed by

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Zachętę wspiera
Zachęta is supported by

TOWARZYSTWO
ZACHĘTY SZTUK
PIĘKNYCH

mecenas Zachęty
patron of the gallery

ORLEN